

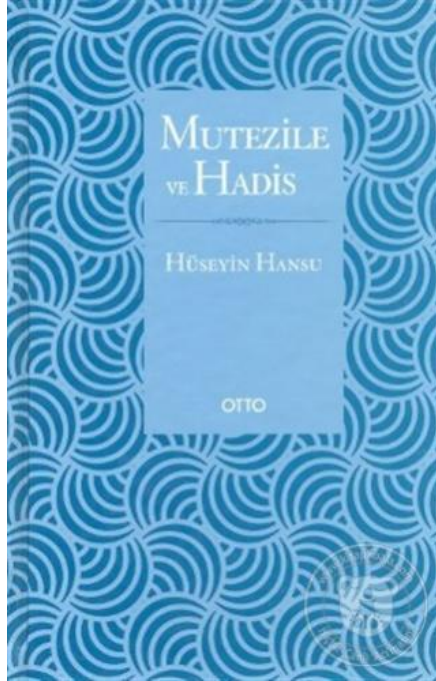
Hüseyin Hansu, *Mutezile ve Hadis* (Ankara: Otto Yayınları, 2012), 351 s.

Hazırlayan

 OSMAN BAYRAKTUTAN^a

Geliş Tarihi: 16.11.2019 | Kabul Tarihi: 24.01.2020

Hüseyin Hansu'nun kaleme aldığı bu eser ilahiyat fakülte-
lerinin, imam hatip liselerinin, okumaya ilgi duyan bütün in-
sanların faydalanacağı ve Mutezile'nin hadis ve sünnet hakkın-
daki görüşlerini öğrenebileceği bir kitaptır. Hansu'nun bu ese-
rinde öne çıkan noktalarından bahsetmek gerekir. Eser Mutezi-
le'nin hadis konusun-
daki düşüncelerini kay-
naklarla açıklamakta
aynı zamanda bu alanda
bilgi seviyesini ileri dü-
zeye taşımak isteyenlere
bir nebze imkân sağla-
maktadır. Bu kitap kısa
bir girişin ardından üç
ana bölüm, sonuç, kay-
nakça ve dizinden oluş-
maktadır. Birinci bölüm;
Mutezili'ye göre hadisin
kaynak değeri hakkında
bilgilerden oluşmakta-
dır. Bu bağlamda haber,
sünnet, mütevatir haber,

^a Batman Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü
osmanbayraktutan@hotmail.com

ahad haber gibi Mutezile'ye göre haberin kaynak değeri ana başlığı altında konular izah edilmiştir. Burada Hansu'nun Mutezile'ye göre hadisin kaynak değeri konusundaki bazı görüşlerine yer vermemiz onun ilmi kişiliğini anlamamıza katkı sağlayacaktır.

Mutezile'ye göre haberin kaynak değerine egemen olan yaklaşımdan biri haberdir. Mutezile usulcülerini haberi, "doğru veya yalan olma ihtimali olan söz" diye tarif etmişlerdir. 'Doğru' veya 'yalan' şeklinde tasdik veya tekzip edilebilen muhatabın sözleri, haber niteliği taşır. Haberin doğru veya yalan olmasında, haberi verenin zannı ve inancına uygun olması önemli olmayıp, verilen haberin gerçeğe uygun olması esastır. Mutezile'ye göre kaynak değerini egemen olan diğer yaklaşım ise sünnettir. Belhi'nin nakline göre Nazzam, sünneti "Nebi'nin (sav) emrettiği veya diğer insanların da örnek alması için yaptığı, Kur'an'da zikri geçmeyen her şey" olarak tarif etmiştir. Bazı Mutezili'lerin, sünnetin anlamını ve kapsamını sadece Hz. Peygamberin dini nitelikteki söz ve fiilleriyle sınırlı tutarak, sahabe ve tabiin uygulamalarını sünnet olarak kabul etmediği anlaşılmaktadır. Mutezile içerisinde Hz. Peygamberin sünnetinin gerekliliği ve hüccet oluşu hakkında herhangi bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır.

İkinci bölümde; Mutezile'nin hadis ilmindeki yeri, Mutezile ve hadis rivayeti, Mutezile literatüründe hadis kullanımı ve Mutezile'nin hadis tenkitçiliği üzerinde durularak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölüm özellikle Vâsıl b. Atâ, Amr. b. Ubeyd, Bâb el-Basrî, el-Anberî, en-Nazzâm, es-Sekafî, Câhız, el-İskâfî, el-Bağdâdî, el-Hayyât, el-Belhî, el-Cübbâî, el-Hemedânî et-Tayyîb el-Basrî, el-Cuşemî ve ez-Zemahşerî gibi Mutezili hadisçiler ve eserleri hakkında bilgilerden oluşmaktadır. Yine burada müellif Mutezilenin hadisleri tenkit etme gerekçelerini detayları ile anlatmaktadır.

Üçüncü bölümde ise; Mutezile ile hadisçiler arasındaki mücadeleler, mücadelenin nedenleri ve mücadelenin sonuçları hakkında bilgi verilmiştir. Mutezile'nin hadisçilere yönelik iti-

kadi ve hadis rivayetleriyle ilgili eleştirileri açıklanmaktadır. Bu bölümde hem Mutezilenin Hadisçilere yönelik eleştirilerine yer verirken aynı zamanda Hadisçilerin Mutezileye yönelik eleştirilerini de vermesi objektivite açısından doru bir yaklaşım olmuştur.

Mutezile'nin hadisçilere yönelik tenkitlerinin başında itikadî olanlar gelmektedir. Hadisçileri, haşv olan şeylere inanıp, bunları dinin esasları haline getirenler anlamında haşeviye veya haşviye olarak isimlendirmişlerdir. Hadisçiler arasından bir gurubun haşviye olarak adlandırıldığı konusunda Mutezile yalnız değildir diye de açıklamalar yapmıştır. Hadisçilerin ise Mutezileyi, bid'atçilik ve sünneti inkâr etmeleri nedeniyle suçladıklarından bahsetmiştir.

Hansu bu eserinde Mutezile'nin hadis ve sünnet konularını incelerken onların düşünce yapıları içerisinde hadis ve sünnete yaklaşımlarını ortaya koymuştur. Sünnet ve hadis konusunda akılcı yaklaşıma dayalı eleştirel tavırların giderek güçlenme eğilimi gösterdiği günümüzde, bu çizginin tarihi kökenlerine işaret etmesi bakımından, İslam düşüncesinde akılcı yaklaşımlarıyla bilinen Mutezile'nin hadis anlayışını ortaya koyulması bağlamında bu kitap büyük önem arz etmektedir.

